Babel

Monarquía e Democracia   Espazos Naturais no concello do Barco   Por la Tercera República
Educación para la ciudadanía: una batalla estéril
Memoria Histórica e Memoria Hierárquico-Eclesial
Nacional-Burremia   Francisco Ferrer desde Bélxica
Xornadas culturais de Córgomo   Recensións
Un dos nosos: Veremundo González   Aos Enterrados, Desterrados e Aterrados

Boletín do Ateneo Republicano de Valdeorras. Abril 2008. Nº 2

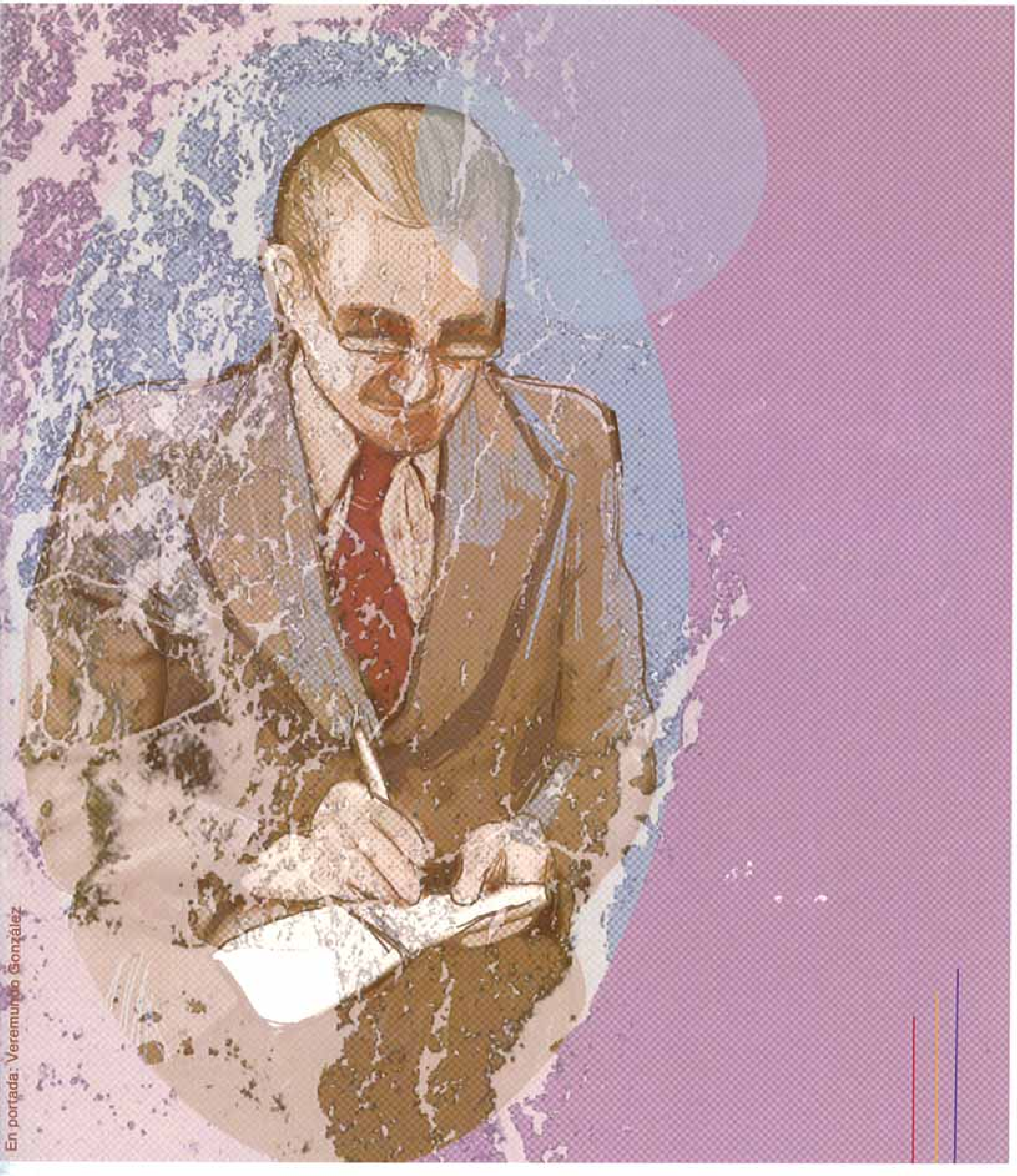

En portada: Veremundo González

Editorial

Monarquía e Democracia

Pasaron xa 32 anos dende a volta da monarquía a España. Máis alá de considerala unha institución intocable, perante todo este tempo, pouco ou nada se debateu sobre ela. Mais co motivo dos recentes e azucrados festexos nos medios de comunicación: prensa, radio e televisión, arredor do setenta aniversario de Xoan Carlos Borbón, e dos corenta do seu fillo Felipe, convén recordar que a monarquía é contradictoria coa idea dunha democracia avanzada. Soamente unha auténtica democracia pode artellarse sobre a figura republicana. En España de tipo federal ou confederal.

As monarquías, que teñen como obxectivo político permanente a súa supervivencia, son herdeiras e vitalicias. Ideoloxicamente aséntanse no concepto de "privilexio", recibido de Deus en "ile tempore", e que de continuo abalan as distintas xerarquías relixiosas coas que se reparte os poderes: un o temporal e os outros o espiritual. É por iso que a monarquía está sempre por riba dun sistema representativo no que os gobernantes están lexitimados pola vontade popular e cunha limitación do mandato no tempo. Limitación das maxistraturas do Estado, posta en práctica por primeira vez polos pais fundadores da Constitución americana no século XVIII, que serve para reducir os perigos da concentración do poder en poucas mans e tamén como antídoto á tiranía.

A monarquía española reina baixo a fórmula de parlamentaria, figura coa que os redactores da Constitución de 1978 trataron de equiparala co resto das monarquías europeas do momento. Mais na España constitucional o rei mantén baixo o seu mando directo o poder dos exércitos, como xefe supremo deles, por non falar entre outros desaguisados de que discrimina a muller na sucesión. Non podemos esquecer por outra parte que é unha institución reinstaurada por Franco e que o actual rei sempre se mantivo calado ante a represión e os fusilamentos da moribunda autocracia.

Fronte a toda a morea de cortesáns que sempre responden con ocorrentes variantes das frases: "eu son republicano de Xoan Carlos I", ou "eu son xoancarlista", que na maioría dos casos soamente disfraza o oportunismo político de ex lacaios da tiranía e de "loitadores antifranquistas" que estiveron de vacacións durante corenta anos; que xustifica tamén os intereses das elites económicas herdeiras da gran acumulación capitalista que propiciou a ditadura a costa das miserias da poboación; e que disfraza o xesuitismo moral dos ideólogos do presente que comen nas maseiras dos orzamentos públicos; hai que explicar e seguir a recalcar que as monarquías teñen mal futuro si as democracias o teñen bo.

www.valdeorrasrepublicana.tk

NACIONAL-BURREMIA

Xosé Luis Arias

Discordias sobre la enseñanza de la historia.
El patriotismo es el delirium tremens de los que se emborrachan con ese infecto aguardiante de alcohol de quemar que es la "conciencia histórica".
Pero el solitario histrión que a altas horas de la noche acaba por sacar la vieja y negra pistola y, poniéndola con un sonoro golpetazo sobre el mármol del mostrador del bar, se vuelve hacia los atónitos clientes de las mesas y les grita "Viva España" es, a despecho de las apariencias, un residuo anecdótico mucho menos peligroso que los sabios alquimistas que ahora con nuevos saberes ajustados al gusto de los tiempos andan riñendo por redestilar en sus alambiques ontológicos el venenoso bebedizo.
R. Sánchez Ferlosio

1.- PASEN E VEXAN

Este artigo está escrito contra a clase política en xeral e a nacionalista en particular. Radiografía dunha imaxe social fragmentada e sempre aberta a múltiples interpretacións.

A Nacional-Burremia é unha farsa que se interpreta de Norte a Sur e de Leste a Oeste da Península Ibérica e que ten por protagonistas a unha clase política que vive da representación teatral: ".... facer o ridículo en público sobre unhas bambolinas cochambrosas e cun guión que avergonzaría ó máis perseverante analfabeto..." "...sen habilidade laboral nin mestría valorable no mercado, que non sexa esta de parasitar a sociedade económica e socialmente produtiva con cuxo peso os demais cargamos..." (Gabriel Albiac). Que conste en acta.

Este espectáculo dramatúrxico desenvólvese coa colaboración dun público entusiasta disposto a aplaudir en canto o bufón de turno lle prende lume á fogueira.

2.- POR UNHA MANCHEA DE EUROS

Unha clase defínese en Lóxica como un conxunto de elementos que teñen polo menos unha propiedade en común, neste caso que nos ocupa poderiamos dicir que todos eles aspiran a "vivir" da Política. E xa se sabe que vivir non consiste só en respirar e satisfacer as necesidades básicas, senón tamén en conseguir poder para acaparar diñeiro, que tal e como estan as cousas parece ser a mellor maneira de vivir ben.

Non é necesario ter titulación ningunha, calquera pode converterse nun profesional sempre e cando se presente nas listas dun partido e resulte elixido: logo xa veremos como se reparten as "carteiras".

Esta situación ven avalada en parte porque o campo da Política (a diferenza das chamadas ciencias fortes: Física, Bioloxía, Química, etc. baseadas en leis deterministas que expresan unha serie de regularidades centradas na observación e sometidas a permanente contrastación empírica) é de tal complexidade que debe enfrontarse a un contido indefinible, polisémico que continuamente incorpora conceptos doutros campos que lle obrigan a unha permanente reconstrución filosófica.

De aí, que, como non se precisan especialistas, calquera se sinta capaz de pórse "mans á obra" (cantas máis mellor).

A loita interna por aparecer nas listas en lugares con garantía de éxito ten a súa explicación en que os que non desenvolven cargo ningún teñen un salario base de 4.543 euros brutos se vives en Madrid e 5.433 se ves de fóra, a única condición é que te portes ben e levantes a man ou premas o botón cando che mande o partido (parece incrible que ás veces se trabuquen). Non hai forma de parasitar máis rendible á conta do Estado é dicir, de todos nós.

Exércese a profesión tratando de representar intereses colectivos e tendo por marco de referencia as relacións de poder que se establecen entre os representantes elixidos e os representados,co Estado como máximo expoñente da titularidade do poder, e como garante da eutaxia ou bo goberno que debe velar polo mantenemento do equilibrio social.

3.- NACIONAL-ISTMO

Coméntase aquí algunha tese do capítulo 2 do libro "España fronte Europa" de Gustavo Bueno (único filósofo vivo en Europa) simplificación que pretende ser unha invitación á súa lectura e discusión.

1ª tese: O termo Nación non é un concepto unívoco, nin equívoco senón análogo con tres acepcións principais (nación biolóxica, étnica e política) e unha cuarta secundaria; nación fraccionaria.

Centrarémonos na Idea moderna de Nación Política que aparece relacionada coa Idea moderna de Estado e a de Cultura, sen perder de vista que dende unha filosofía materialista se requiren sempre os materiais previos que permiten establecer a súa con-formación.

Critícase a posibilidade de que se poida realizar unha evolución dialéctica que partindo da acepción biolóxica se pase á étnica e posteriormente á política, xa que cada unha delas se establece en planos operatorios diferentes e se enfían noutra orde de Ideas.

A meirande parte dos políticos nacionalistas desenfocan o problema cando tratan de apelar a razóns étnicas para reivindicar un status de Nación Política como algo xa iniciado no territorio dos seus antepasados.

Esta tradición histórica de corte hegeliano supón un concepto xeral de nación (sustancialista), xa que parte da base de que a nación é algo en se mesmo por enriba da vontade ou do capricho dos cidadáns e no límite da súa radicalidade recórrese ó terrorismo para acadar o seu Estado para se co propósito de equipararse ás chamadas nacións canónicas (España, Francia, Inglaterra, etc) e contra as cales pretende constituírse o nacionalismo radical tomando a dirección da secesión, e que aspira á desintegración da nación que lle proporcionou precisamente as súas dimensións políticas, tecnolóxicas, económicas e sociais.

O País Vasco por exemplo non evolucionou por se só dende unha situación prehistórica, senón no conxunto de España. A súa historia nunca foi algo que se puidera comparar a unha colonia, a un Estado soxulgado polos españois. De aí que equiparar o nacionalismo vasco que busca a Independencia cun movemento de "liberación nacional" é unha desvergonzante mentira.

2ª tese: A clave ideolóxica de todo proxecto de nacionalismo radical é a mentira histórica.

O recurso á Autodeterminación é unha idea mal formada xa que o autós, non é outra cousa que a hipóstase da causa sui, dito en román paladino: nada pode determinarse a se mesmo, son os demais os que te determinan.

De celebrarse unha hipotética consulta popular onde debería levarse a cabo non é en Euskadi senón no Estado español.

Quen estaría autorizado a votar?. Os vascos con pedigrí (jatorras). Os madrileños censados en Donosti que traballan alí?. Os que naceron en Pamplona e viven en Nova York e que se senten euskaldun?, etc.

Ninguén tomaría isto en serio se detrás non estiveran os pistoleiros.

Ademais de conseguir un novo D.N.I. deberían explicar aos cidadáns en que melloraría seu nivel de vida, que beneficios lle reportaría formar parte dun Estado independiente tal e como está estruturado o mapa europeo actual.

Aínda que o transfondo é de carácter político non debe esquecerse que todo o ritual está contaminado de perfís sicolóxicos e sobre todo moito sentimentalismo. Quen di sentirse máis galego, vasco ou catalán que español e para iso recorre a signos identitarios propios (gaita, ikurriña, butifarra) debería saber que se está a situar nun plano que só tanxencialmente roza o político e se coloca noutro que non precisa das reconstrucións operatorias históricas e socio-económicas da política.

Quixera expoñer aquí tamén o interesante enfoque de J.M. Ripalda, quen presenta o problema do nacionalismo fóra do independentismo e a autodeterminación, seguindo a liña moderada da "Pelota Vasca" de Julio Medem.

A construción da identidade de España ten moito que ver cunha ferida non fechada onde estivo moi presente a barbarización do descoñecido, intolerancia, violencia.

Hai que deconstruír esa retórica abstracta e superficial no fondo que plantexa o problema dende un maniqueismo que enfrontaría ós bos (demócratas) e os malos (nacionalistas e terroristas).

Os gobernantes actuais na busca de rendibilidade electoral escenifican nun parlamentarismo baleiro a loita entre un nacionalismo español irrespetuoso coa pluralidade cultural da periferia e un vitimismo autonómico centrado exclusivamente na economía.

Segen esquecendo o recoñecemento (Hegel) como a base da Política e presumen da unificación da sociedade civil proposta por algún intelectual europeo (Habermas) e o que é aínda máis infame, tratan de focalizar a identidade de España no cristianismo (Aznar) lastre que arrastra tamén o PSOE nos seus vis a vis co Vaticano.

Remantando xa, apuntar que tanto o nacionalismo galego como o vasco e o catalán non se definen por se mesmos senón en relación co resto do Estado español e que non se nos pase por alto que se aquí non temos unha República Federal é porque foi derrotada por un golpe militar.

4.- BURREMIA

"Papá papá! En el cole nos obligan a hablar el gallego."

Cando unha mensaxe coma esta cae nun cerebro orfo de neuronas pode causar o que os físicos chaman "efecto bolboreta", e provocar un desastre a Km de distancia. Ese descerebrado fala con outros e crean unha plataforma en defensa nada menos que do idioma español (revólvense os paxaros cara as escopetas) co beneplácito do ppartido político de turno.

De varios casos illados, xeralizan e montan un problema serio que falsea por completo a realidade escolar.

Calquera que sinta realmente interese polo tema non ten máis que consultar os informes dos equipos de Normalización Lingüística para contrastar que o único idioma que está en perigo é precisamente o galego.

Os máis ignorantes pensan que este idioma o inventou o BNG, empecinados en que todos os cativos

teñen que falalo coa creación das Galescolas.

Apuntar unicamente como puxo de manifesto Américo Castro que o período de máximo esplendor cultural na Península se fixo en árabe, hebreo, catalán e galego nos séculos XII e XIII, polo tanto estamos a falar dunha lingua á que probablemente aínda non se lle prestou a atención que merece.

Silenciada nas Institucións durante máis de corenta anos, perseguida ata por don Manuel nos seus anos imperiais, non foron quen de facela desaparecer, pola sinxela razón de que unha lingua non se extingue pola decisión dunha determinadada formación política, nin sequera o conseguiu a ditadura co galego para canto máis logralo co español estendido por outros continentes (tranquilos bilingüistas harmónicos ou filharmónicos).

As linguas enriquecen ó que as fala, non son excluíntes. Ó contrario, son integradoras, permiten escrutar as diferencias precisamente a partires do que nos une, por iso son inter-subxectivas (entre suxeitos).

A quen perxudica que un cativo de tres anos se escolarice en galego e ademais estude español, inglés, francés, etc?. Unicamente a aqueles que argumentan baseándose nunha falsa conciencia, ben por ignorancia ou ben por intereses espúreos e meramente electoralistas.

Aquí confúndese cumprimento da lei con "caza de bruxas". Un Estado Autónomo ten tanto dereito a normativizar a súa lingua como a recaudar impostos, en ambos casos está amparado pola Lei, a que invocan os que apelan á Constitución (cooficialidade das duas linguas) pero que esquecen cando se trata de comprobar se o 50% das asignaturas se imparten en galego.

Non lle prestariamos tanta atención a isto se non fora porque o eco do orneo chegou ata as mesmísimas orellas da "lideresa", a do Tamayazo, a que se cargou a Albertito, quen dixo que estaba disposta a conceder unha bolsa (supoño que co diñeiro que debería destinar ó ensino público) a tódolos alumnos que non puideran estudar en español nas diferentes Autonomías; en fin, suliño isto por pura cuestión antropolóxica, para verificar un caso máis do eslabón perdido.

5.- BAIXANDO O TELÓN

A meirande parte do que os farsantes pretenden facer pasar por "política", non é máis ca un xogo da linguaxe onde se empregan palabras como Independencia, Esquerda/Dereita, Nación, etc, sen ter en conta nin o campo semántico no que aparecen, nin as súas relacións sistemáticas. Unha atenta análise xenealóxica serviría polo menos para que cando as utilicen non sigan facendo o ridículo.

Mais a batalla política non se centra hoxe precisamente na linguaxe, xa que non hai diálogo, só temos acceso ó "real" a través da simulación (imaxes) e os simulacros (signos) que constitúen segundo J. Baudrillard a era do hiperrealismo, do baleiro, onde a realidade máis profunda aparece camuflada en abundantes apariencias que seguen ocultando tanto a explotación como a plusvalía, ademais dun dominio social por parte dunha elite gobernante cuxa máxima aspiración é manterse no poder.

Como pode emprenderse unha reforma dos Estatutos de Autonomía, sen modificar algún artigos da Constitución? e a reforma do Senado para cando? E as listas abertas, e a fiscalización da financiación dos partidos políticos, e o voto por correo electrónico, etc.

Xa non importa o que nos conten, o medio é a mensaxe e o (masaxe), a comunicación non é relación co outro, senón mera pose, xogo de significantes sen obxecto de referencia.

Ninguén pode crer (excepto M. Pujalte) que os seguidores da banda do bigote son de dereitas e os socialistas obreiros de esquerda, por certo esta nunca estivo unida e hoxe está máis ben "fundida" entre a España bipolar.

Os restos do que foi unha sociedade civil aparecen agora repartidos entre unha inxente cantidade de fregueses que votan con fervor a seu partido aínda que os que o dirixen estean procesados por presunta corrupción, mintan, difamen, leven a cabo golpes de estado encubertos (bloqueo do Tribunal Constitucional), e unha "masa silenciosa" (Baudrillard) incapaz de berrar dende abaixo e mobilizarse ante o permanente secuestro do que realmente debe ser a vida política, mentres estes baixan a cabeza os actores farsantes saen entre bastidores cantando a Macarena e Asere-jé-jé-jé e moi pronto o himno nacional (cal deles?). "La verdad de la patria la cantan los himnos: todos son canciones de guerra". (R. Sánchez Ferlosio).

Xornadas culturais de Córgomo

Anxo Baranga

No ano 2001 os veciños de Córgomo, coa colaboración de Furafollas Agrupación Teatral de Barcelona, deciden recuperar a memoria do seu poeta Florencio Delgado Gurriarán, morto no exilio. E solicitarlle á Real Academia Galega que homenaxee ao poeta corgomés coa dedicatoria do Día das Letras Galegas do ano 2003, pois nesa data cumpríanse 100 anos do seu nacemento. Para isto organizan unha noite de poesía, música e contos dramatizados. A repercusión na comarca e o éxito de público foi tan importante que se animaron a repetir a experiencia cada ano, e convidan a outros grupos de teatro afeccionados ou profesionais.

Nestes sete anos de Xornadas Teatrais de Córgomo, non se acadou que a Real Academia Galega dedique a don Florencio Delgado Gurriarán o Día das Letras Galegas. Mais os veciños fundaron unha asociación cultural, FDG Cultural, que publicou un libro no que se recollen as mellores pezas do poeta; colaborou na edición dun CD do cantautor valdeorrés Anxo Rei, no que lle pon música ás súas poesías; e converteu a casa familiar na Casa do Pobo, na que se levan organizadas multiples conferencias e exposicións; é membro de Rede.cat de Barcelona; e hoxe en dia, as Xornadas Teatrais de Córgomo son un referente cultural indiscutible para toda Valdeorras que conta co apoio da Xunta de Galiza dende o ano 2007.

Para este ano 2008 prantexan como 1º obxectivo e fundamental, estender as representacións a outras poboacións valdeorresas, seguindo o exemplo que nos legou Florencio, persoa comprometida co seu tempo e que procurou fomentar a vida cultural na comarca. Nesta idea estase a implicar a Portela, do concello de Vilamartín, e a Tremiña, do concello de O Barco. Para isto vaise a artellar un novedoso proxecto que se chamará: VALDEORRAS TEATRO.

Dentro de este novo proxecto esperáse conseguir que pouco apouco se vaian engadindo outras aldeas aportando grupos e ideas propias coa coordinación de FDG Cultural. Tamén se quere iniciar a plantada de especies autóctonas de árbores, cincuenta castañeiros ou carballos, nos montes comunais dos lugares que participan da iniciativa, xa que teatro e natureza xuntos simbolizan a esencia das nosas orixes; crearanse obradoiros de máscaras, de monicreques, de expresión corporal, de clowns, abertos a todos; continuarase demandando á Real Academia Galega que adique a Florencio Delgado Gurriarán o Día das Letras Galegas; homenaxearase cada ano a un académico ou a un persoeiro importante da cultura galega. Con elo intentarase un dobre obxectivo: por unha banda, dar a coñecer a súa obra artística ou literaria organizando unha exposición na Casa do Pobo, e pola outra, que o convidad@ teña a oportunidade de coñecer Valdeorras e as Xornadas Teatrais de Córgomo; traerase un grupo de teatro portugués, seguindo a fuxida de FDG no ano 1936 ata o exilio, para afondar na biografía do poeta e buscar a irmandade coa cultura do país veciño; potenciarase o idioma e os xogos tradicionais, para elo crearanse as Olimpíadas de Xogos Tradicionais e unha Carreira Popular pola Toponimia, que se concretará neste ano nun campionato de bolos e billarda con premios importantes coa idea de reivindicar os anceios que Florencio Delgado Gurriarán plasmou nos seus poemas. O deporte, a lingua e a poesía poden camiñar xuntos.

Todos os anos como colofón homenaxease aos máis vellos. Este acto é o máis emotivo, e nel recoñécese a importancia que tiveron os nosos avós para manter o idioma vivo. Grazas a eles existen as Xornadas de Teatro. Entregáselles un pequeno presente a cada un no escenario, co aplauso de todos.

RECENSIÓNS

Vida y destino
Vasili Grossman
Círculo de Lectores
Barcelona, 2007.

Vasili Grossman (1905-1964), xudeu ucraniá, viviu a II Guerra Mundial como corresponsal no frente de "Estrela Roxa", o diario do Exército Soviético. Estivo no cerco de Stalingrado e foi o primeiro periodista que deu conta dos campos de extermino, tras a liberación de Treblinka. Tamén en visitar o bunker da cancillería berlinesa onde se suicidaron Hitler e Goebbels. Os seus artigos tiveron moita sona e foron amplamente citados pola acusación nos xuízos do Tribunal de Nuremberg que condenarían aos superviventes do partido nazi.

Enxeñeiro químico de profesión, formouse na Rusia posrevolucionaria tras a conquista do poder polos bolcheviques. Máis nos anos vinte espertouse nel unha profunda interese pola literatura que o levou a relacionarse no Moscou estalinista cos círculos de intelectuais das vangardas artísticas. Foi amigo, entre outros, de Boris Pasternak e de Máximo Gorki.

Vida e Destino, principal obra do autor na que invirtiu 14 anos, narra as vivencias de máis de 150 personaxes que entrecruzan as súas vidas no marco da loita que ten lugar na fronte oriental, en pleno territorio soviético, entre a ofensiva "Barbarroja" do exercito alemán e a derrota de Stalingrado. O eixe central da obra é o sufrimento. Capítulo a capítulo describe a morte, o dolor, as esperanzas, as frustracións, de multitude de homes e mulleres que viviron os avatares da historia rusa dende os anos iniciais do século XX. Como trasfondo están a Guerra civil, a revolución de Outubro, a colectivización forzosa, o exterminio dos "kulaks", a batalla de Moscou, o cerco de Stalingrado, os campos de exterminio, os centros de investigación na Asia central, etc. Máis o terror dos campos do Gulag, das detencións na Lubianka, dos procesos de Moscou, e todo elo en medio dunha crítica soterrada ao poder despótico de Stalin.

Precisamente por iso Grossman padeceu a morte civil imposta aos opositores polas autoridades soviéticas. Como consecuencia a obra foi prohibida, e a KGB incautouse dos orixinais e confiscou as cintas da maquina de escribir que utilizaba. Mais unha copia salvouse e puido chegar a Europa onde se editou varios anos despois da súa morte. A primeira edición en castelán foi feita pola editorial Seix Barral en 1985 e pasou con máis pena que gloria. Nesta nova edición temos a oportunidade de adentarnos neste monumento literario que consigue non deixar indiferente ao lector, algúns críticos considérana a mellor obra do século XX, e que en todo caso é comparable a "Guerra e Paz", de León Tolstoi ou a "Doctor Zhivago", de Borís Pasternak. **F. G.**

El Vaticano y sus banqueros. Las finanzas del papado moderno, 1850-1950.
John F. Pollard
Editorial Melusina
Barcelona, 2007.

Exemplar estudo sobre as finanzas da Igrexa católica durante o século máis crucial da súa historia. Periodo no que a Igrexa estivo sometida a acontecementos políticos externos que supuxeron unha ruptura co mundo na que estaba insertada. Comeza coas loitas pola unificación italiana, que lle supón a pérdida dos estados territoriais pontificios, e acaba na posguerra da II Guerra Mundial e o papado de Pío XII coa súa actuación ambivalente ante o conflicto. No medio o ascenso de Mussolini, a I Guerra Mundial, a revolución rusa, o tratado de Letrán, o "crack" do 29, e a toma de poder polos nazis.

Pollard conta nesta difícil coyuntura o que chama "o nacemento do papado moderno", que explica como a necesidade de buscar unha salida económica ante a quebra das fontes de financiación de tipo feudal sobre as que vivía a curia vaticana. É decir o proceso polo cal unha institución mediavalizante, contaria doctrinalmente a usura, chegou a dispoñer dun amplo capital financiero con ramificacións nos sectores económicos máis contradictorios co mensaje ideolóxico que espalla por todo o mundo.

Analiza nese largo proceso os recursos relixioso-políticos e os medios utilizados: a proclamación da infabilidade papal no Concilio Vaticano I; os dogmas referentes á virxe María: á inmaculada concepción, e á asunción, que asentaron definitivamente o papel do bispo de Roma como "primer inter pares"; a redacción de encíclicas pastorais para homoxenizar posicións ante o desafío do que designaban como "o mundo moderno": ilustración, liberalismo, laicismo, socialismo, etc; o control das xerarquías nacionais a traves de nuncios; a modificación do dereito canónico, etc.

Sobre eses exes, subterráneamente, modificáronse os mecanismos económicos de captación de ingresos: rebitalización do "óbolo de San Pedro"; potenciación das peregrinacións de masas católicas a ciudade eterna co motivo do renacer dos "anos santos"; negocio coa urbanización de Roma; préstamos a gobernos; asociación con banqueiros xudíos e protestantes; creación e control de bancos; participación nas aventuras coloniais de Libia e Abisinia; influencia da igrexa americana nas decisións financieiras; etc.

Ao final o proceso sirviu para artellar un réximen fortemente burocratizado arredor do Papa, con unha gran influencia e capacidade diplomática, parasitario do sistema capitalista que, dende Pío IX ata Benedicto XVI, a totalidade dos papas sempre rechazaron. **F. G.**

VEREMUNDO GONZÁLEZ

Veremundo naceu en Sampaio, aldea do concello de Petín en setembro de 1909. O seu pai Manuel González García, era da aldea do Seixo e a súa nai Vivina Rodríguez Mancebo, era da parroquia de Santa María de Outeiro. Os pais casaron en 1908 e na seguinte década establecéronse no novo barrio da Estación da Rúa. Foron unha parella máis das que intentaron aproveitar a chegada do ferrocarril á comarca. A infancia de Veremundo transcorreu así entre as aldeas de Outeiro e o Seixo, máis o barrio da Estación da Rúa, onde supoñemos que aprendeu as primeiras letras nas escolas municipais ao mesmo tempo que axudaría aos pais nos traballos da casa.

No ano 1923, seguindo o exemplo de varios veciños e familiares, decidiron probar fortuna nas terras americanas. Embarcáronse cara illa de Cuba. A parella levaba con eles amais do Veremundo, de trece anos, aos seus fillos Manuel e Xosé, xunto a pequena Carme.

A familia de Manuel e Vivina retornou no ano 1932, e tiveron que volver a traballar o raquítico capital, pequenas leiras herdadas pola nai, en Outeiro. En Cuba Veremundo, ampliou a súa formación escolar e política nunha agrupación de emigrantes galegos dun barrio de La Habana.

Tras retornar a Galicia Veremundo e os seus irmáns, xa mozos, integráronse nos grupos de braceiros agrícolas da comarca. Veremundo impulsou desde a militancia no PCE, o sindicato de xornaleiros das aldeas de Mones e Sampiao que levaron a cabo no campo petinés a foga de xuño de 1934 arredor das reivindicacións das oito horas, e a subida do salario para os cavadores até as cinco pesetas de xornal. Protesta que a intervención da Garca Civil impediu que triunfase.

Nesa época na que dedicou moitas horas ás tarefas organizativas e ao activismo político, sendo o secretario comarcal do PCE, foi cando elementos dereitistas estenderon o malnome de "Montalavaca", alcume familiar, polo que acabou sendo coñecido polos veciños da comarca.

En febreiro do 1936 participou na campaña electoral das candidaturas da Fronte Popular e tras o triunfo Veremundo é designado polo Gobernador civil tenente alcalde do concello de Petín o quince de marzo. E dende o concello dirixe a nova folga de finais de abril polas reivindicacións labregas. Mobilización que dura dúas semanas e na que participan amais os sindicatos labregos da Rúa e Vilamartín. A mediados de maio para poñer fin ao conflito o Gobernador designa un Xurado Mixto que acada ditando, entre outras medidas, a xornada de oito horas e as 4,50 pesetas de xornal para os cavadores.

E veu o golpe militar e na noitiña do 19 de xullo tras dirixir como tenente alcalde a requisa de armas polas aldeas de Petín, foi detido pola Garda Civil, que o encarcerou no cuartel da ponte da Cigarrosa. Á tarde do día seguinte liberárono. Marchou a Vilamartín e participou no enfrontamento coa columna de falanxistas e gardas civís que intentaban tomar a comarca. Alí, cos restos dos antifascistas valdeorreses, decidiu dirixirse a Asturias polo monte e acabou integrado no Exercito Popular. Coa desfeita da fronte do norte pasou a Francia e voltou á fronte de Huesca onde foi comisario no XII° Corpo de Exército. Tras loitar na batalla do Ebro, onde morreu o seu irmán Manuel co grado de capitán de artillería, participa na retirada de Cataluña.

Permaneceu varios meses no campo de refuxiados de Vernet, permitíndoselle traballar nunha granxa da Aquitania. Participa nos inicios do "maquis" contra dos nazis e logra chegar a Cuba como refuxiado. Despois de axudar na Revolución castrista, a primeiros da década dos sesenta, volve a Europa para establecerse nos arredores de París onde traballou no sector da construcción. Colabora no voceiro oficial do Partido Comunista de Galicia, "A Voz do Pobo", así como con esporádicas publicacións do exilio antifranquista.

Como complemento da militancia a finais dos anos sesenta inicia a autoedición de libros de poemas baixo o pseudónimo de Alejandro del Valle, en recordo do poeta e periodista comunista ourensán Manuel Gómez del Valle, fusilado no 1936. Publica seis poemarios que distribuie polos círculos culturais do exilio.

Morto o ditador regresa a Valdeorras, vive na sede que o Partido Comunista de Galicia tiña en Fontei, e dedícase preferentemente a editar e publicar o órgano mensual do comité comarcal do partido: "El Eco de Valdeorras". Chegou a sacar á rúa vinte números dispoñendo soamente dunha pequena multicopista que trouxera consigo dende París. Tras volver a Francia a morte pillouno o 15 de marzo de 1986 nunha residencia do sindicato comunista CGT dos arredores de París. Os seus camaradas franceses pagaron o desprazamento do cadáver e o enterramento no solitario cemiterio, asentado sobre un vello castro, de Santa María de Outeiro, e cumpriron co seu desexo de descansar nunha sepultura soleada, rodeada de centenarias oliveiras, dende a que se avistase o espléndido vale do Sil que tanto amou. **F. G.**

Espazos Naturais no concello do Barco

Lolo Gómez Segura

A Xunta de Galicia, non carece nas súas disposicións e decretos ambientais de certo pensamento ecolóxico. De vez en cando escápanse algunhas leis de marcado carácter proteccionista e moi de acordo co que se da en chamar hoxe novas correntes defensoras da natureza. Neste senso chama a atención no cidadá galego a desfeita que se está a producir na capa de xeo nos polos da terra por mor do quentamento global, a destrución arrepiante das masas forestais nos bosques amazónicos, ou o irrespirable que pode resultar o ar nas grandes urbes... Sen dúbida temas afastados. Mais algúns preto de nós como foi o desastre do "Prestige", ou recentemente a abafante ondada de incendios forestais durante o verán do 2006.

Despertaron a nosa conciencia, e as autoridades sabedoras desta preocupación "guai", de maneira case clandestina "nos cuelan" no ano 2005 unha lei das máis progresitas en materia medioambiental. Estóu a falar do Decreto 124/2005, datado no seis de maio, que desenrola, a partir doutra lei medioambiental da propia Xunta de Galicia, a declaración dos espazos naturais de interese local (ENIL) e os espazos privados de interese natural (EPIN). É un xeito de lavar a mala conciencia de moitos políticos que, entre outras cousas, teñen a obriga de lexislar. A mala dixestión do "Prestige" trouxo entre outras cousas boas, esta lei que a pesar das súas vantaxes en materia de protección da natureza, é absolut amente descoñecida polas autoridades locais, pola cidadanía e asociacións ecoloxistas. Asistimos a comezos deste ano á declaración do primeiro "espazo natural galego de interese local" que é o bosque da "Boutereira", no concello ourensán de San Ciprián das Viñas. O propio director xeral da Conservación da Natureza, Xosé Benito Reza, describiu a declaración deste espazo protexido como "un bo exemplo de como os concellos poden participar na protección do seu entorno mediante a solicitude de recoñecementos como este, de espazo natural de interese local, posto que son as entidades locais quen deben demandar a súa creación".

O decreto outorga inmensas posibilidades aos concellos en materia medioambiental coa figura dos ENIL, establecendo cales espazos dentro do seu territorio son merecedores dalgún xeito de protección. E falando do Barco de Valdeorras ninguén pode esquecerse do valor do seu entorno natural que choca coa desfeita do que chamamos o "sitio urbán". Os concellos teñen a obriga de protexer esta riqueza e de ser vixiantes ante ameazas especulativas. A lei está aí esperando a ser desenrolada e aproveitada, porque é boa en liñas xerais.

Simplemente hai que ter vontade política para aplicala. No caso do concello do Barco sería interesante establecer qué espazos son merecedores de ser catalogados como ENILes. Debe ser a propia corporación quen

propoña e pida á Xunta a declaración dos espazos protexidos. Non estariamos ante un mapa medioambiental municipal, senón ante a urxente delimitación de qué espazos queremos que sexan protexidos xa, polo medo de chegar a desaparecer. Non falamos daqueles que tendo indubidable valor natural non estarían en perigo. Atopariamos neste caso a Pincheira de Fervenza (malia dunha máis que discutible e recente intervención municipal para arranxar o seu entorno), e os plataneiros do xardín da Casa Grande en Viloira.

Dentro do propio casco urbano danse zonas de especial relevancia e que serían merecedoras de ser declaradas, con urxencia, espa-

zos naturais de interese local. As masas arbóreas de plátanos e chopos da ribeira do río Mariñán, entre a ponte da vía do ferrocarril en Cedie e a desembocadura do mesmo arroio no río Sil. O entorno e o freixo da Pena Saldoira, de gratos recordos para a xeración de rapac@s nacid@s na década dos trinta e corenta do pasado século. Son exemplos que tratan de evitar o que aconteceu cos chopos, tilos e plataneiros que adornaban algunhas rúas do Barco e que foron esnaquizados pola febre urbanística.

As beiras do río Sil necesitan un tratamento específico. Como mínimo débese ter en conta o asesoramento dos técnicos antes de levar a cabo calquera intervención nelas ou "ordenar" que as brigadas municipais entren "a saco" a facer unha desfeita como fixeron co Salgueiral.

Fora do núcleo urbano, mais dentro do propio concello, hai outras zonas de especial relevancia: as ladeiras do pico das Tres Marías, dende a aldea de Forcadela ata o mesmo cumio, evitando a trauma paisaxística que producen as moitas pistas de terra que hai nas faldras do monte; toda a ribeira do río Mariñán, dende Veigamuiños ata a ponte de Acea en Xagoaza, auténtico privilexio natural, ónde se funde o bosque atlántico co mediterráneo; as masas de castañeiros das parroquias de Cesures, Santamariña, Santigoso e Alixo; ou o curso do río Galir.

No concernente aos espazos privados de interese natural (EPIN), destaca dentro do concello do Barco, o bosque de sobreiras que está entre os lugares de A Ponte Pombeira e a Vila do Castro, en dirección leste - oeste. Alí atópase o sobreiral máis representativo de Galicia, con non menos de 300 sobreiras e carballos. O concello debería potenciar un acordo cos seus propietarios coa finalidade de manter e preservar este lugar dado o seu alto valor botánico e interese paisaxístico.

Quedan lugares no Barco que seguramente terán máis necesidade e relevancia que os nomeados, para ser merecedores dunha figura proteccionista. Mais a idea é chamar a atención de que hai instrumentos dabondo en Galicia para que os concellos tomen conciencia e leven a iniciativa da conservación e con elo contribuír dalgunha maneira a manter un mundo que sexa "limpo e fermoso".

Por la Tercera República

Amancio Delgado

El cáncer social que no cesa de supurar, la división de los pueblos, sigue corroyendo las mismas entrañas de lo social. En los pueblos de Valdeorras lo vivimos palpable. La división interna de las fuerzas activas de los pueblos impide toda evolución.

Arrastramos el cáncer desde la Guerra Civil (si profundizamos en el análisis, seguramente desde la conquista romana y hasta es posible que desde las culturas *castrexas*).

Por un lado los franquistas, el ejército y los curas, que provocaron la sangría traicionando a la bandera que habían jurado y al gobierno legítimamente constituído, no han querido o no han sabido pedir disculpas e implorar perdón.

Por otro lado los *rojos* no hemos podido (pues no nos han dado pie para ello) ni sabido, ni por tanto querido, perdonar y pasar página.

No nos han dado posibilidad de resolver dialécticamente el enfrentamiento de los contrarios en una dinámica hegeliana que hubiera permitido una tercera vía sintética, resumen de las dos posturas enfrentadas de partida: tesis y antítesis.

Y ahora es tarde porque la mayoría de curas y *fachas* de aquel tiempo están muertos, de forma que aunque quisiésemos los *rojos* ya no tenemos a quién perdonar. Sólo les queda arder en las llamas infernales de la inquina y la injuria secular. La historia les ha juzgado y no con clemencia.

La historia se repite siempre igual. Reza bien el aserto oriental de la ley del *karma*: todo retorna. Y así pasa con la Guerra Civil española o con la conquista de América o con la colonización del Tercer Mundo: más tarde que temprano el invasor paga su deuda de aprobio entregando el poder al invadido.

Así pues, es de esperar que la solución definitiva al conflicto español sólo pueda venir de la mano de un nuevo marco de relación: la Tercera República.

Educación para la Ciudadanía: una batalla estéril

Pere Rusiñol

Lo que en Europa es normal, en España provoca aún sarpullidos tremendos, griterío, incluso odio. El intento del Gobierno socialista de adaptar a España la experiencia tan común en otros lares de Educación para la Ciudadanía nos recuerda que lamentablemente el *Spain is different* no ha pasado aún a mejor vida.

De poco sirve que se trate de una asignatura que, en el fondo, se propone reforzar los valores constitucionales y el patriotismo cívico que el Partido Popular dice defender. Tampoco sirve que se dé manga ancha a las escuelas para confeccionar un temario muy ajustado a sus intereses y que pueda elegirse entre ofertas editoriales tan variadas que más que una asignatura parece muchas a la vez y, por tanto, ninguna. Ni siquiera ha servido que la gran mayoría de escuelas católicas, conscientes del amplio margen de maniobra de que disponen, hayan optado por asumir la asignatura sin hacer ningún ruido.

Nada de esto importa: el PP y la jerarquía de la iglesia católica en España han señalado la Educación para la Ciudadanía como eje central para su campaña de *agit-prop* cuyo único objetivo es allanar el camino para que la derecha recupere La Moncloa. Cuando se escucha a los prebostes de la iglesia y del PP, uno podría llegar a creer que la asignatura alienta la liquidación de toda clase de familias y la promoción de todos los vicios. O que se trata de una demonización despiadada de la iglesia católica, de la que se recordaría que se opuso al sufragio democrático hasta muy entrado el siglo XX, que apoyó masivamente a Franco, que forjó con él el nacional-catolicismo, que alumbró la Inquisición y mandó literalmente a la hoguera a millones de personas, etcétera, etcétera... Quizá ya va siendo hora de que esta cara de la iglesia empiece a enseñarse en los colegios, pero desde luego no trata de esto la muy liviana Educación para la Ciudadanía.

Y sin embargo, la batalla es encarnizada y el Gobierno enseña los dientes: se prepara para resistir. ¿Merece la pena? Mi opinión es que no.

Se trata de una lucha descarnada sobre un asunto que dista mucho de ser central, al menos en este país. Los dos actores se pelean como si les fuera la vida en ello; unos por estrategia política –llegar a La Moncloa- ; los otros para evitar la verdadera batalla que tendrían que librar: la de poner fin al avance inexorable de la escuela concertada y al declive –a veces parece que querido- de la educación pública, que toda en su conjunto debería dar una auténtica educación para la ciudadanía. Éste es el combate por el que merece la pena desgañitarse y no perder las energías en andurriales que no llevan a ningún lado mientras no se corrija esta situación.

La II República tuvo claro desde el principio que su suerte dependía de la educación pública y con tal énfasis se tomó el reto que se la acabó conociendo como La República de los maestros. ¡Qué diferencia con nuestra democracia de hoy! La realidad es que, ya sea por miedo, pereza o para ahorrarse cuatro euros, la escuela concertada va ganando terreno a la pública. Y encima de las arcas del Estado salen cada mes decenas de millones para pagar el catequesis que dan los curas no sólo en la concertada, sino también en la escuela pública.

La previsión es que esta tendencia vaya acelerándose si la izquierda renuncia al concepto republicano de escuela pública como vertebrador de ciudadanos libres e iguales. Se habla mucho de que algunas aulas públicas están en la frontera de convertirse en gueto, lo que da más aire aún a las concertadas, apoyadas siempre por la Administración. En este punto, cada vez es más difícil distinguir entre la izquierda gobernante y la derecha. El PP y CiU suelen ir más allá en su afán por consolidar un modelo basado en una escuela concertada de excelencia y una pública de segunda división, pero la izquierda, cuando llega al poder, no desanda nunca el camino recorrido y todavía lo ahonda un poco más. Ésta es la gran batalla que debería dar la izquierda. Mientras no se atreva, seguirá disimulando con la Educación para la Ciudadanía.

Memoria Histórica e Memoria Hierárquico-Eclesial

Francisco Cobo Rodríguez

O desexo de homenaxear as vítimas do franquismo, nos últimos anos, concitou unha forte oposición por parte de certos sectores da sociedade española. Este feito causa asombro en países democráticos. Que se tente defender publicamente a actuación dun réxime ditatorial e desde partidos democráticos non pode deixar de ofrecer motivos para reflexionar.

Unha das primeiras cavilacións sería a de se eses partidos asumiran os ideais da democracia nos anos transcorridos desde 1975. E certo que nos seus primeiros anos militaron neles altos cargos do réxime franquista e mesmo ministros. Mais na maioría dos casos, desfixéranse paulatinamente do que era un evidente lastre. Pero o franquismo reaparece a través de descendentes de segunda ou terceira xerazón. A historia familiar pesa neles e son incapaces de asumir a condena de algo que teñen intimamente interiorizado.

Sen embargo con ser un partido importante isto non é decisivo na forte resistencia xerada. Calquer partido pode mudar.

Moito peor é a trastenda dese partido. Despois de dúbidas durante anos ao final ingresou na chamada "internacional demócrata-cristiá". Isto significou que se decantaba por facerse un lugar entre determinados partidos europeos, que non sempre son católicos. Aínda que aquí había nese momento outros partidos da mesma órbita, PNV e CiU, calquer pode calibrar as diferentes actitudes políticas que presentan.

Como fose, o tal partido adoptou unha forte ideoloxía católico-confesional, e viceversa: a Igrexa española abrazouse ao partido coa mesma forza, despois de anos nos que lles foi difícil ter unha prótese política influente en España.

Na miña opinión, esta alianza é a que levanta a maior resistencia para efectuar unha condena do franquismo. A Igrexa négase a facelo. De feito nunca se escoitou que a "cúpula" eclesial española efectuase unha declaración solemne que enxuizase o franquismo. Condenas particulares si, condena colexiada non. E de seguir as cousas así, é posíbel que tarde moitísimos anos en facelo. Porén, non tivo nunca dúbidas en condenar a IIª República, e tampouco tivo dúbidas en non revisar a súa sentencia.

A razón disto é moi clara, a Igrexa non pode atacar o franquismo, porque sería condenarse a si mesma. A unión súa co franquismo foi total, de xeito que os expertos á hora de calificar en conxunto o réxime, a ditadura saída da sublevación, soen utilizar un termo caracterizador moi significativo: nacional-catolicismo. O franquismo era un réxime nacionalista (español) e católico. Se buscamos paralelos de tal calificación veremos que non os hai. Existen réximes corporativistas, nacionalistas, fascistas, totalitarios, etc., pero só o franquista é o sistema político nacional-católico por antonomasia.

Igrexa e ditadura solapáronse de xeito íntimo. Pódese dicer, sen temor a extraviarse demasiado, que a Igrexa viviu tan a gusto no franquismo, como non o fixera con anterioridade con ningún sistema político desde o tempo das pereclitadas monarquías absolutistas do Antigo Réxime, a época da alianza do Trono e o Altar.

Cando se celebrou a "Victoria" en 1936, na igrexa de Santa Bárbara, en Madrid, Franco foi recibido por un coro monxil que entoou cántigas dun antigo antifonario, o mesmo con que se recibía aos reis casteláns: recibírono tal e como se fose un monarca !. Franco entrou nas igrexas, durante todo o seu mando, baixo palio, o que era unha honra extraordinaria e fóra de lugar, que xamais foi criticada pola Igrexa...Se Franco chegase a proclamarse rei, sería mesmo bendicido e unxido pola Igrexa... Porque non?. Vivía no máis próximo a un réxime teocrático que podía vivir dadas as circunstancias internacionais.

Aos poucos de comezar a Guerra Civil, a Igrexa non dubida en calificar a sublevación como cruzada. O 23 de agosto de 1936, faino o bispo de Pamplona, e coincidindo co nomeamento de Franco como Xefe de Goberno do Estado Español (sic), o 29 de setembro de 1936 , o sr. bispo de Salamanca, Pla y Daniel, nunha célebre pastoral, espalla o conceito de cruzada e xustifica a sublevación militar "para restablecer el orden". Non parece nada casual. A idea de cruzada partira do mesmo círculo de Franco, e Salamanca era a sede do seu estado maior, a alternativa fronte Burgos. Sen embargo nos primeiros tempos, os xenerais golpistas non teñen tan claro que réxime se vai impor se ven-

cen. Parte, de boa fe, en principio avogan por unha continuidade republicana, pero doutro xeito; outros cren, tamén de boa fe, que se restaurará a monarquía. Así o mostran documentos da primeira época da sublevación, e, incluso, conatos de rebeldía dalgúns deles, na postguerra. A pastoral de Pla non é inocente: apoia o home que non traerá ningún dos réximes anteriores, senón algo moito máis tenebroso e máis "eclesial", constantiniano... Non será casualidade que a hierarquía da Igrexa española non se cuestione o novo réxime.

Espera tamén a cúpula episcopal española, a que caia o País Vasco, e librarse da oposición do clero éuscaro, para emitir a famosa Carta Pastoral Colectiva do 1 de xullo de 1937, con permiso vaticano, que espalla as ideas dos sublevados mundialmente e condena a IIª República de xeito tallante. E pouco despois, en setembro, é enviado un nuncio, Cicognelli, recoñecendo xa abertamente o goberno franquista.

O pago deste goberno non se fai esperar, e emite entre 1938 e 1939 toda clase de leis que se opoñan ao dominio ideolóxico da Igrexa: abolición da lei de divorcio, do matrimonio civil, retribución a párrocos, exención de contribucións dos bens eclesiais, ensino obrigado da doutrina católica, etc. Todo isto será recollido varios anos despois polo concordato de 1953, un documento ao que se lle outorga demasiada importancia, pero que non é máis que un refrendo e refrito de leis que xa funcionaban. De ter importancia é porque actúa de caixa de resonancia internacional do réxime franquista: inaugura a súa aceptación internacional.

Como ven todo un paquete de leis que os que agora avogan pola liberdade día tras día (escoiten a COPE, porque é o seu argumento favorito), calan e esconden, e teñen incluso a gala, indicar que estamos peor que no franquismo. E se alguén lles lembra algo da liñas eclesiais no franquismo, remiten, como disculpa, á atmosfera ditatorial franquista, como se eles non tivesen nada que ver coa elaboración da ditadura. Vivir para ver...

Este argumento da falta de liberdade para a Igrexa e os católicos en España, é un dos argumentos máis graciosos, e falaces, que se poden escoitar e ler. A súa cabeza é esquecediza de máis e non lembran nin o máis mínimo caso cotidiano do ambiente que axudaban a crear, antes e despois da Guerra Civil. Por exemplo, non lembran que obrigaban a aprender o catecismo de memoria (a comprensión era outra cousa) ás mozas como requisito para darlles eles o plácet para casar; non lembran que anotaban quen cumpría ou non o rito pascual de confesar e comungar unha vez ao ano, e que incluso chegaban a dar recibo do cumprimento; que tiñan o inmenso poder de dar informe de boa ou mala conducta dos seus parroquianos ou, ás veces, simples veciños; que seguían a cobrar impostos abolidos legalmente facía moitísimo tempo, como as obratas; etc.

A súa desmemoria intencionada – confiando en que a maioría dos mortais esquecemos para defensa do Eu, que diría un freudiano – raia no patolóxico. Non basta con que a Igrexa esqueza o seu papel conformador co franquismo. É que calquer outro réxime que esmague os dereitos humanos, sempre que non sexa comunista, é dicer que sexa antiliberal e/ou antidemocrático, para a Igrexa é un réxime sen máis ao que se acomoda maravillosamente: latet anguis in herba... Porque alguén pode lembrar a voz discordante da hierarquía eclesial dacando as ominosas e sanguentas ditaduras na Arxentina, en Chile, en Nicaragua, etc... Non se escoitou nen sequer, que se conlamentasen con pais e parentes de desaparecidos, etc.

Non pode por tanto marabillar que boa parte da sociedade española actual sexa reticente a repor nos seus dereitos ás vítimas da ditadura franquista. Consciente ou inconscientemente moitos son sabedores de que a rebelión militar e o réxime franquista foron bendicidos pola Igrexa, que asume larvadamente aquel réxime como seu. E segue a facelo, beatificando e canonizando casos dubidosos de persecución relixiosa, pois confunde represión política con represión relixiosa, interesadamente... Cantos máis mortos beatifique a Igrexa máis fai por lavar a súa colaboración cunha

escura ditadura parafascista. Eses mortos son precisamente a súa coartada, porque a Igrexa non pode mostrar nengún documento que demostre que houbo unha orde xeral da IIª República ordenando a persecución indiscriminada de sacerdotes, nin de católicos; nen sequer pode mostrar unha orde parcial, dalgún xefe ou funcionario secundario, que se ordea tal cousa. Pero a eles válelles para dicir: mataban católicos, mataban curas, era un réxime anticristián de neróns, domicianos e dioclecianos, mirai aquí están as testemuñas de sangue dos innumerables mártires...

Polo contrario, si hai ordes selectivas no bando contrario, como a Lei de represión do Comunismo e da Masonería. No mesmo sentido operaban as proclamacións de Cruzada, que sen ser unha lei, tiñan unha enorme forza dada a mentalidade social da época. Porque o lema das cruzadas é o mesmo que o da jihad islámica. Deus o quere, o que equivale a dar renda solta a que calquer cousa vale en nome de Deus.

Mais como dixo hai pouco o señor Barreiro Rivas - pouco sospeitoso de anticlerical - non pensan en que nas mesmas Escrituras se pode atopar contestación apropiada aos seus argumentos. Por non alongar isto demasiado, baste con unha: non tomarás o nome de Deus en van.

Francisco Ferrer desde Bélgica

Andreu Missé

Bruselas, cobijo de librepensadores, masones y espíritus libres, ha considerado siempre como a uno de los suyos al pedagogo y anarquista Francisco Ferrer y Guardia, (Alella, 1859), fusilado el 13 de octubre de 1909. Un activista *avant la lettre*, contra el pensamiento único, que se atrevió a luchar contra el dominio hegemónico de la Iglesia católica en el campo de la educación. Una contienda que ha marcado profundamente el desarrollo político y cultural de Bélgica, cuyos intelectuales comprendieron mejor que nadie la obra de Ferrer.

Liberales y socialistas belgas salieron inmediatamente en defensa del creador de la Escuela Moderna, cuando conocieron la acusación que le responsabilizaba de la organización de la huelga general de julio de 1909 en Barcelona contra el envío masivo de hombres a Marruecos. El Gobierno quería defender a toda costa los intereses de la compañía minera de fosfatos Beni –Buifur, controlada por una sociedad perteneciente al Conde de Romanones y el marqués de Comillas.

Cuando llegaron a Barcelona los rumores de la derrota española con cientos de muertos, las organizaciones populares convocaron una huelga general contra una guerra que sólo interesaba a la burguesía, que eximía a sus hijos de ella mediante el pago de 1.500 pesetas, en una época en que los salarios oscilaban entre dos y cinco pesetas diarias. Aunque el ejército se negó inicialmente a disparar, la huelga fue sofocada con una durísima represión tras una semana de fuertes enfrentamientos, conocida como la Semana Trágica. El balance habla por si sólo: 75 muertos (72 civiles y tres militares); 500 heridos; miles de detenidos de los que 2.000 fueron procesados. Durante la contienda más de un centenar de edificios, de los que 80 eran religiosos, fueron incendiados en parte como protesta de que muchos conventos competían en la industria de la confección.

Instigados por el obispo de Barcelona, los jueces condenaron a Ferrer y a otros cuatro detenidos que fueron fusilados en cuestión de semanas, en un juicio sin pruebas, según concluyen la mayoría de historiadores. A pesar de la inmensa movilización internacional, especialmente en Francia, Bélgica e Italia, los cinco reos fueron ejecutados en el foso de Montjuic.

El periódico bruselense *Le Soir* fue el primero en promover un monumento de homenaje a Ferrer, explica la historiadora Sofía Vergara. Por iniciativa del consejero municipal Albert Bouwens, se abrió una suscripción para su construcción. Tras un intenso debate entre liberales - socialistas y católicos, el 30 de octubre el Consejo municipal de Bruselas acordó por 31 votos a favor y 8 en contra, erigir un monumento a Ferrer por había sido condenado por sus ideas y haber fundado la escuela laica.

El monumento fue inaugurado en 1911 gracias a los fondos aportados no sólo por los belgas, sino también por franceses, alemanes, suizos, rusos italianos y españoles, explicaría después su hija Sol en una entrañable biografía de su padre. En el zócalo del monumento figuraba una elocuente inscripción: "Francisco Ferrer fusilado en Montjuich el 13 de octubre de 1909, mártir de la libertad de conciencia". Y un texto de su pensamiento: "La enseñanza racionalista puede y debe discutirlo todo, situando previamente a los niños sobre la vía amplia y directa de la investigación personal".

La defensa de estas inscripciones y del monumento, que ha sufrido cuatro emplazamientos a lo largo del último siglo, es un buen reflejo del tesón de los hombres del Libre Examen por defender sus ideas. En 1915, durante la Gran Guerra, la Kommandantur, alemana, retiró el monumento que no fue repuesto hasta 1920, después del armisticio. Pero en su nueva instalación las autoridades eliminaron de la inscripción toda referencia a Ferrer, para no molestar al Gobierno español, que durante la guerra había apoyado y salvado muchas vidas de ciudadanos belgas.

Durante años, la Asociación General de Estudiantes de la Universidad Libre de Bruselas, (ULB) y el Círculo del Libre Examen, abogaron por su restitución, como destacaba en su primera página de *La Pensée*, el órgano oficial de la Federación Internacional de las Sociedades de Libre Pensamiento el 23 de marzo de 1930. Restitución que no se logró después de la caída de la monarquía española en 1931. En 1996, con ocasión de las obras del metro, el monumento fue trasladado al Quai au Bois de la Construcción, para finalmente en 1984 ser levantado en su ubicación actual delante de la puerta central de ULB en la avenida Franklin Roosevelt, cerca de la estatua de su promotor Pierre – Théodore Verhaegen, con las inscripciones originales.

La ULB fue fundada en 1834 por liberales y francmasones, cuatro años después del nacimiento del Estado belga, para contrarrestar la influencia de las universidades católicas de Lovaina y Malinas. Desde su constitución, La Libre, ha dado fiel testimonio de su espíritu de independencia y resistencia cada vez que la democracia y los derechos fundamentales han sido amenazados. Como gesto de esta coherencia la ULB cerró sus puertas en 1941 para no tener que colaborar con los ocupantes nazis.

Desde este compromiso ideológico con las libertades y los derechos humanos, liberales y socialistas belgas comprendieron mejor que nadie el pensamiento que difundía Ferrer y Guardia a través de la Escuela Moderna fundada en 1901 en Barcelona. Fue a la vuelta de su exilio en París, por su participación en el intento de proclamar la República en España en 1886, en donde había sido un estrecho colaborador del líder republicano radical Manuel Ruiz Zorrilla.

La Escuela Moderna promovía la enseñanza racionalista y la educación integral desprovista de toda influencia religiosa. Sus métodos eran el recurso a la reflexión y a la observación del niño; la coeducación de sexos y clases sociales, rechazo de los castigos, aprendizaje de la solidaridad, de la autodisciplina y respeto de la autonomía del niño. Una piedra de toque es "el aprendizaje de la libertad en la libertad, mediante la vía de la razón personal", señalan los documentos de la Fundación Francisco Ferrer Guardia.

La Escuela Moderna creció rápidamente gracias a las rentas producidas por la donación de un millón de francos de una de sus antiguas alumnas de París, Ernestine Meunier. Una financiación que le ocasionaría maliciosas sospechas en lugar de reconocer el gesto generoso de un filántropo.

En 1906, contaba con 36 escuelas y más de mil alumnos. Este éxito provocó una fuerte hostilidad de la iglesia y los estamentos dominantes. Con ocasión del atentado frustrado contra Alfonso XIII el día de su boda con Victoria Eugenia, en 1906 fue detenido y muerto por el guardia, el anarquista catalán Mateo Morral, ex bibliotecario de la Escuela Moderna. Ferrer del que se conocía bien su compromiso libertario fue procesado por su supuesta colaboración con el atentado, que ocasionó 24 víctimas mortales, lo que le llevó a la cárcel durante más de un año y provocó el cierre de la escuela moderna. Tras el juicio volvió a Bruselas para agradecer los apoyos que había recibido y a París donde fundó La Liga Internacional para la Educación Racional de los Niños.

En Cataluña a partir de 1917 y después durante la Segunda República y la Guerra Civil se registró un fuerte impulso de las escuelas racionalistas, donde sólo en el área de Barcelona se localizaron unas 30. Otros centros se habían constituido en otras poblaciones de Cataluña y de Valencia. El movimiento fue liquidado por el franquismo y muchos de sus profesores fueron fusilados o tuvieron que exiliarse. A mediados de los 60, varios pedagogos interesados en recuperar la enseñanza racionalista crearon la *Associació de Mestres Rosa Sensat* y *Escola d'Estudi* para reflexionar e intercambiar ideas de esta corriente pedagógica que tuvo una influencia decisiva en la modernización de la educación en Cataluña y España.

Las ideas de Ferrer se dejarán sentir en otros países. Ejemplos son *l'Ecole Renové* en (Bruselas y Ámsterdam) y la *Scuola Laica* en Roma de la que fue director. Pero quizá el proyecto internacional de escuela racionalista más relevante ha sido *Summerhill*, fundado en 1921 por el anarquista escocés Alexander Sutherland Nelly, en Leisten (Inglaterra), que promueve una formación no autoritaria, libre e igualitaria, fomentando la autogestión asamblearia de la escuela por sus integrantes. Otra experiencia reseñable fue la *Modern Schooll of Stelton*, que cerró en 1953, influenciada por la *Francisco Ferrer Association*, creada en Nueva York en 1910 de la que formaron parte escritores como la destacada anarquista Emma Goldmann y los socialistas Jack London y Upton Sinclair.

Ferrer fue un espíritu inquieto, con una pasión por la educación y la cultura, tan propia de los anarquistas, llevó a España las ideas pedagógicas que tuvieron una clara influencia en la racionalización de la educación. Ahora que España está encontrando su espacio en Europa y asumiendo con naturalidad las propuestas

más progresistas en todos los campos sería bueno volver al trabajo de los pioneros de este trasvase de ideas, algunos poco conocidos y que jamás soñaron el alcance del trecho recorrido.

Un reflejo de las dificultades en que se movieron aquellos primeros intelectuales españoles para acercar España a Europa es la carta del neurohistólogo Luis Simarro, investigador en París, republicano y defensor de Ferrer en el proceso que lo condujo a su fusilamiento: "No quiero ahora dejar de expresarles mi agradecimiento por sus felicitaciones, que en realidad no merezco, pues en realidad no hice otra cosa que dejar estallar mi indignación y tan sólo me atreví a ello viendo que nadie se atrevía a levantar una voz de protesta contra el bárbaro atentado, que ha venido a poner de relieve que esta pobre y amada España no comulga con la moral y la civilización europea...no me había dado cuenta de lo imposible que es traducir los sentimientos morales dominantes en Europa en sentimientos españoles correspondientes, pues no existen términos equivalentes". La carta citada por uno de sus más singulares biógrafos Pedro Sangro Ros de Olano, añade: "Nunca como ahora había tenido ocasión de sondear la profundidad del abismo que no separa de la civilización occidental: millares y millares de libros, millones de millones de discursos no bastarían para establecer un puente de inteligencia entre España y Europa". La realidad es que aunque ellos ni siquiera pudieron imaginarlo, el puente se acabó tendiendo. Pero sabemos muy poco de su esfuerzo.

AOS ENTERRADOS, DESTERRADOS E ATERRADOS

Xosé Rodríguez Ferrer

Estes tres poemas puxeron o colofón da 1ª Semana Republicana de Valdeorras do ano pasado. O autor recitounos ante o monumento aos Represaliados polo franquismo da casa do Riocigüeño. Homenaxe aos lloitadores republicanos que o Ateneo celebra cada cada "14 de Abril".

Entre as pedras de sangue, uzais e matagueiras
moreas de cadáveres soterrados nos foxos comúns da infamia
coma os feitos da historia que morren sen luz,
condenados polo po ó esquecemento.
Corpos inocentes de tantas vítimas
arrepuzados da traición e da tiranía
que profana a identidade máis mínima.
Non hai espazo nas dignas sepulturas
prós mortos na soidade caídos,
nin ataúdes, nin palabras que recorden a memoria.
Só testemuñas no vento e nas bágoas das estrelas.
Só nos foxos da inmensa ira impera o silencio, o esquecemento.

Fuxitivos do enxeño monstruoso
dunha ditadura que os persegue implacábel
nunha patria de lobos asasinos sedentos de sangue,
remexendo eidos e montes
coa ollada fría e ecesa de fel e odio.
Era o tempo da desgraza,
da desesperación coa áspera terra na boca
nas longas noites ateigadas de sombras e de chumbo.
Era o tempo dos horribeis sentimentos de soidade,
cheos de espanto e aterrecedores,
que se lle meten na mente ós que escoitan a voz do vento
anunciando mortes
cando o sol agoniza co fume da pólvora e do fogo.

Non hai xustiza no ceo
se os fillos da gran serpe
usurpan o poder que xurde das urnas venerabeis.
Os corpos inocentes de tantas vítimas
son mudas testemuñas da máis terríbel cruzada contra o berce
da nacida democracia.
Dúas patrias enfrontadas.
A derrota que arrastrou as lamas dos vencidos ó profundo silencio
pra pechar tantas mortes e aldraxes
é hoxe un espazo branco, de brancas lúas.
O pobo vencido deu o seu sangue pola cor da liberdade,
vítima do terrorismo fascista.
¡Ollos cheos de luz! ¡Caídos pola patria democrática!